

VIDAL, Jordi (ed.)

Lletres bíbliques. La correspondència entre Francesc Cambó i Bonaventura Ubach (1925-1947)

Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona (Barcino Monographica Orientalia 15), 2021, 134 p.
ISBN 978-84-9168-570-8

La monografia *Lletres bíbliques* de Jordi Vidal suposa la primera edició completa de les cartes conservades (un total de 61) de la correspondència entre el gran prohoms i mecenes català Francesc Cambó i el pare Bonaventura Ubach, un personatge injustament encara força desconegut en la historiografia catalana. Aquest llibre representa una necessària aproximació a la relació entre dos homes que, malgrat la distància, esbossaren múltiples projectes conjunts i establiren una entranyable amistat. Les cartes representen alhora un retrat precís de l'activitat cultural i intel·lectual catalana durant dues frenètiques dècades, i una finestra al costat més íntim i sincer dels dos protagonistes.

A la introducció, Vidal ens dibuixa sintèticament el reffons d'ambdós personatges i traça les línies mestres de la seva relació, que anirem resseguint més acuradament en les diferents epístoles. Així mateix, l'autor introdueix tres capítols introductoris addicionals centrats a contextualitzar alguns dels projectes i esdeveniments recurrents que aniran apareixent al llarg de la correspondència reunida en aquest volum.

En el primer apartat introductor, Vidal reconstrueix les trajectòries dels projectes de traducció de la Bíblia al català del pare Ubach (la de Montserrat) i de Francesc Cambó (a través de la Fundació Bíblica Catalana). Malgrat la voluntat de l'autor de fer-ne només un resum, la seva presentació dels fets és completa i introdueix una visió crítica de la historiografia precedent. Així mateix, Vidal fuig de tota idolatria i assenyalava raonadament les mancances del projecte mai no culminat d'Ubach. Malgrat ser un intent valent, la seva edició de la Bíblia encara es trobava lluny de treballs coetanis en altres llengües de major tradi-

ció en estudis bíblics, com la francesa o l'alemanya.

En el segon d'aquests capítols inicials, se'ns presenta l'efímera història de l'Escola Catalana d'Arqueologia Oriental. Aquesta iniciativa de Cambó, ja tractada per Vidal en un article de 2016, té només una relació tangencial amb Ubach i, de fet, el protagonisme d'aquest apartat recau sobre Josep Gibert i Buch. Si bé necessari per entendre millor algunes de les referències a les cartes, aquest capítol suposa una certa digressió dels elements centrals d'aquest llibre. No obstant això, cal reconèixer que la descarada prosa de Gibert suposa un divertit contrapunt a l'estil més formal dels dos protagonistes del volum.

La tercera i última d'aquestes introduccions resulta indispensable per entendre el context polític i social de la Palestina des del qual escriu Ubach i com afectà en diferents graus la seva tasca. El capítol reuneix també algunes de les opinions de Cambó que denoten uns significatius antisemisme i antisemitisme, sobretot si es té en compte que bona part són posteriors a la Segona Guerra Mundial i al descobriment de la barbàrie nazi (si bé Cambó deplorava el seu extermini). Aquest punt de vista era compartit per Ubach, com bé exposa Vidal reunint alguns passatges dels seus textos.

L'epistolari, l'objecte central d'aquest llibre, es troba editat mantenint al màxim l'essència dels dos protagonistes. Com Vidal expressa en la introducció, només s'han corregit alguns errors tipogràfics o ortogràfics puntuals per tal de facilitar la comprensió, preservant l'expressió genuïna de Cambó i Ubach. Tanmateix, l'autor sí que introdueix unes necessàries gloses a alguns dels personatges que apareixen referenciats a les diferents cartes. Per les mis-

sives desfilen grans noms, tant dels àmbits cultural i acadèmic català com internacional, donant-nos raó de les extenses xarxes de relacions que ambdós homes atresoraren al llarg de les seves vides. Les cartes transiten fluidament dels assumptes més prosaics a les discussions més intel·lectuals. La correspondència entre Ubach i Cambó suposa una ocasió per mirar entre bambolines, llegint com es conceberen llibres i projectes o la primera reacció a esdeveniments històrics de la mateixa mà dels nostres homes, sense la nostra llunyania i perspectiva temporal. Com l'espectador d'una tragèdia grega, el lector pot veure com els fets i les persones s'encaminen inadvertidament cap a un destí ja escrit (especialment pel període comprès entre 1931 i 1939). La proximitat vers Ubach i Cambó que aquestes cartes generen fan al lector lamentar encara més que una bona part de la correspondència es perdés a causa de la Guerra Civil, provocant que la veu del frare quedi irremeiablement eclipsada per la del polític en aquest recopilatori epistolar a la primera meitat de la compilació. Així, és en la segona part on millor es copsa el diàleg entre dos homes que es professaren una amistat i una admiració mútua sinceres. Tanmateix, el pas de temps s'adverteix a través el contingut mateix de les cartes, agafant un pes significatiu l'enyora-

rança, la resignació i les esperances vanes en les darreres de la sèrie.

L'edició curosa d'aquestes cartes suposa, doncs, una oportunitat per obtenir una visió de primera mà no només dels dos protagonistes, sinó del desenvolupament d'una obra cultural de país, frustrada per les circumstàncies polítiques i socials. El llibre no només interessarà als especialistes en història i historiografia catalana de la primera meitat del segle XX, sinó que qualsevol llec en la matèria hi trobarà una lectura interessant i plaent. La seva relativament curta extensió facilita aquesta aproximació més despresa, talment com si un llegís una novel·la epistolar. L'especialista, d'altra banda, trobarà un retrat sincer sobre una de les figures més destacades de la política i la cultura catalana, així com el d'un personatge fascinant encara massa desconegut pel conjunt del país. Sens dubte, obres com aquesta són necessàries per completar el complex mosaic de la intel·lectualitat catalana de l'època.

Marc Mendoza

Universitat Autònoma de Barcelona/
Revista *Karanos*

VELA TEJADA, José; FRAILE VICENTE, Juan F.; SÁNCHEZ MAÑAS, Carmen (eds.)
Studia Classica Caesaraugustana. Vigencia y presencia del Mundo Clásico hoy. XXV años de Estudios Clásicos en la Universidad de Zaragoza
Zaragoza: Universidad de Zaragoza, «Monografías de Filología Griega» 25,
2015, 464 p.
ISBN 978-84-16272-95-2

Se ha dicho que la Filología Clásica, ante los avances de la telemática, el cientifismo imperante y la modernidad líquida, está en cierta decadencia y que hay motivos para no ser optimistas. Sin embargo, después de tantos años de vigencia en España, lo que nadie puede negar es que sigue presentando un aspecto rejuvenecido y goza

de una cierta lozanía, aunque algunos de sus detractores más recalcitrantes no parecen creérselo. En esta situación general de los estudios clásicos y de las denominadas «Ciencias de la Antigüedad» hay que situar este libro. En efecto, la Delegación de Aragón de la SEEC, con el apoyo de las áreas de Filología Griega y Latina,